

2012

BIBLIOGRAFIE H.J.E. VAN BEUNINGEN EN 'MIDDELEEUWSE GEBRUIKSVOORWERPEN UIT EEN PARTICULIERE COLLECTIE'

Dory Kicken, Jos Koldewij en Johan ter Molen

Tuim twintig artikelen en enkele boeken staan op naam van H.J.E. van Beuningen, geschreven over een tijdspanne van meer dan een halve eeuw. Vanaf het eerste woord dat Van Beuningen aan het papier toevertrouwt, wordt duidelijk dat hij niet zozeer schrijft uit literaire aspiraties maar vooral als een liefhebber en gedreven verzamelaar van het oude gebruiksvoorwerp die zijn enthousiasme wil uitragen.

Een van zijn vroegste artikelen wordt hierna als facsimile herdrukt. Opmerkelijk is dat Van Beuningen in dit verhaal over enkele voorwerpen uit zijn eigen dan nog prille verzameling (1948) een dubbele verantwoording geeft voor de zijns

inziens belangrijke historische materiële cultuur: '... niet alleen uit geschiedkundig oogpunt doch ook in verband met de vormgeving van het hedendaagse gebruiksvoorwerp'. Met deze woorden zette hij een al in de negentiende eeuw gevormde traditie voort - denk binnen Nederland bijvoorbeeld aan de voorganger van het Rijksmuseum, het Museum voor Kunst en Nijverheid te Haarlem; aan het Aartsbisschoppelijk Museum te Utrecht of aan de diverse Historische en Nijverheidstentoonstellingen. Achteraf bekeken waren Van Beuningens woorden misschien wel profetisch, gezien de plaats die zijn verzameling Van Beuningen-de Vriese kreeg binnen de Afdeling Kunstnijverheid en Vormgeving van Museum Boijmans Van Beuningen te Rotterdam.

In de hier volgende bibliografie van H.J.E. van Beuningen worden zijn bijdragen opgenomen die inhoudelijk ingaan op historische objecten. De talloze inleidende woorden die hij schreef als 'Woord vooraf', 'Voorwoord' of 'Ten geleide' zijn

. Kookkannetje, aardewerk met slijbversiering (15de eeuw); bodenvondst Rotterdam, door H.J.E. van Beuningen verworven in 1952. Collectie Van Beuningen-de Vriese, Museum Boijmans Van Beuningen (F 3).

terzijde gelaten: onvermoeibaar was Van Beuningen immers als initiatiefnemer en stimulator van serieuze publicaties over het preïndustriële gebruiksvoorwerp en over de middeleeuwse en postmiddeleeuwse archeologie. De objecten uit het meer en minder verre verleden, het object als cultuurhistorische bron en visuele bronnen als informatiedrager over gebruiksvoorwerpen konden en kunnen naar Van Beuningens smaak nooit voldoende aandacht krijgen; niet alleen van wetenschappelijke zijde door de onderzoekers, maar ook van de kant van geïnteresseerden en belangstellenden.

Uit het overzicht van publicaties vallen verschillende dingen te lezen. Allereerst blijkt natuurlijk duidelijk hoe Van Beuningen sinds 1947 continu als verzamelaar en connaisseur in de weer is gebleven. Zijn eerste artikelen heeft hij ongetwijfeld met pen op papier geschreven, vervolgens deden schrijfmachine maar ook secretariële ondersteuning hun intrede. Zijn jongste artikelen componeerde hij eigenhandig achter de tekstverwerker en al snel op de pc. Tenslotte is Van Beuningen in dit magische jaar 2000, waarin hij ook zijn tachtigste verjaardag viert, met volle overgave aan het werk om met behulp van de laatste technologische

2. Kookkannetje, aardewerk (15de eeuw); bodemvondst Rotterdam, door H.J.E. van Beuningen verworven in 1953. Collectie Van Beuningen-de Vriese, Museum Boijmans Van Beuningen (F 8).

ontwikkelingen het tweede deel van *Heilig en Profaan* te realiseren.

Met dit boek in wording zijn we gekomen bij een ander aspect dat afleesbaar is uit de literatuurlijst; de geleidelijke verschuiving van interessegebied. Sinds het midden van de jaren tachtig richt de belangstelling van Van Beuningen zich meer en meer op de religieuze en profane insignes, als object 'an sich' en in hun historische sociaal-culturele context. Daaraan voorafgaand was het vooral de Europese ceramiek, aardewerk en steengoed die zijn aandacht kreeg, terwijl in de beginjaren zijn 'smaak' wat meer bepaald leek door de traditionele antiquiteitenmarkt. Maar van meet af is zijn belangstelling oorspronkelijk en eigenzinnig geweest: op zoek naar de bron, de primaire herkomst van de 'gevonden voorwerpen' werd hij sinds de oorlogsjaren de grote voorvechter van de middeleeuwse en postmiddeleeuwse archeologie - in Nederland en ver daarbuiten.

Wanneer we zijn publicaties overzien springt tenslotte onmiddellijk in het oog hoezeer Van Beuningen de samenwerking met anderen koestert; hij is geen solist maar zoekt het gesprek, de samenspraak en de discussie over zijn geliefde voorwerpen. Niet als eenling verzamelde hij, maar in samenspraak; niet als eenzame schrijver uit een geïsoleerde studeercel publiceerde hij, maar als enthousiaste liefhebber die zijn kennis en hobby delen wil.

Markant voor Van Beuningen als liefhebber, auteur en verzamelaar is zijn consequente - soms bijna koppige - vasthoudendheid. Bijna onvoorstelbaar is dan ook te zien hoezeer het hierna gereproduceerde artikel nog steeds karakteristiek is voor zijn benaderingswijze. 'Middeleeuwse gebruiksvoorwerpen uit een particuliere collectie' werd oorspronkelijk gepubliceerd in het verzamelaarstijdschriftje *Hobby* (1948), uitgegeven door zijn goede bekende Bram de Kock in Rotterdam-Zuid. Misschien wel de mooiste zinsnede uit dat vroege artikeltje is de persoonlijke ontboezeming die hij zich liet ontvalen in de loop van een keurige, afstandelijke en analyserende beschouwing over het paneeltje met de 'Heilige Familie' van Jan Mostaert, als visuele bron voor daar afgebeelde gebruiksvoorwerpen die de tand des tijds doorstonden. Enkele ervan miste hij nog in zijn verzameling, ... 'Wat deze twee stukken betreft, kunnen wij alleen maar de verzuchting slaken: "Ik wilde wel dat ik die had" '.

Bibliografie H.J.E. van Beuningen

van Beuningen, H.J.E. 1947. Tinkeuren en meestertekens. In: *Hobby* 2, 2, p. 22-26.

van Beuningen, H.J.E. 1948. Middeleeuwse gebruiksvoorwerpen uit een particuliere collectie. In: *Hobby* 2, 8, p. 121-125.

van Beuningen, H.J.E. en B. de Kock, 1950. Iets over kwaliteits- en ijkmerken. In: *Oud Nederland* 8, p. 186-188.

Hurst, J.G., D.S. Neal and H.J.E. van Beuningen, 1975. North Holland Slipware. In: J.G.N. Renaud (red.), 1975. *Teksten van lezingen gehouden tijdens het Symposium 'Woning en huisraad in de Middeleeuwen'*, Rotterdam Papers 2. Rotterdam, p. 47-65.

van Beuningen, H.J.E. 1978. Notities bij een stilleven van Hans van Essen. In: J.R. ter Molen en A.W.F. Meij (red.), 1978. *Boymans Bijdragen. Opstellen van medewerkers en oud-medewerkers van het Museum Boymans-van Beuningen voor J.C. Ebbinge Wubben*. Rotterdam, p. 36-42.

Bruijn, A. (met bijdragen van H.J.E. van Beuningen en T.J. Hoekstra), 1979. *Pottersvuren langs de Vecht. Aardewerk rond 1400 uit Utrecht*, Rotterdam Papers 3. Rotterdam.

van Beuningen, H.J.E. 1981. Zur deutschen Keramik des 17. Jahrhunderts in den Niederlanden. Die Weserware. In: Stephan, H.-G. (1981): *Coppengrave. - Studien zur Töpferei des 13. bis 19. Jahrhunderts in Nordwestdeutschland. - Materialhefte zur Ur- und Frühgeschichte Niedersachsens* 17, 1981, p. 126-137.

van Beuningen, H.J.E. 1982. Terugzien op 20 jaar functioneren van de Coördinatie Commissie van advies inzake archeologisch onderzoek binnen het ressort Rotterdam. In: J.G.N. Renaud (red.), *Teksten van lezingen gehouden tijdens het Symposium 'De middeleeuwse stad en de kwaliteit van het bestaan'*, Rotterdam Papers 4. Rotterdam, p.1-4.

Hurst, J.G., D.S. Neal and H.J.E. van Beuningen, 1986. *Pottery Produced and Traded in North-West Europe 1350-1650*, Rotterdam Papers 6. Rotterdam.

van Beuningen, H.J.E. 1987. Een nieuw type pelgrimsinsigne van Sinte Kunera. In: *Maandblad Oud-Utrecht* 60, p. 105-106.

van Beuningen, H.J.E., F. Jurion en M. de Waha, 1987. Over pelgrimstochten naar Aarschot en daarop betrekking hebbende insignes. In: *Het Oude Land van Aarschot* 22, p. 115-136.

van Beuningen, H.J.E. 1988. Een 16de eeuwse pijparden pelgrimsfles uit Leiden. In: L. Barendregt (red.), *Bodemonderzoek in Leiden, Archeologisch Jaarverslag* 10, p. 25-35.

van Beuningen, H.J.E. 1989. Nogmaals de insignes van Sinte Kunera. In: *Maandblad Oud-Utrecht* 62, p. 123-125.

van Beuningen, H.J.E. 1989. Hoe belangrijk zijn fragmenten van pelgrimstekens. In: *The Coinhunter* 8, 30 (juni/juli 1989), p. 19-21.

Koldewey, A.M. en H.J.E. van Beuningen, 1990. Pelgrimstekens van Sint-Gummarus. In: *Sint-Gummarus. Iconografie en verering* (Tent. cat. Museum Wuyts-Van Campen en Baron Caroly). Lier, p. 56-58.

van Beuningen, H.J.E. 1990. Pelgrimstekens van Sinte Kunera. In: *The Coinhunter* 33, p. 33-35.

van Beuningen, H.J.E. 1990. Van silveren ende andere teekenen van Sint Job te Wesemaal. In: *Het oude land van Aarschot* 25, p. 161-171.

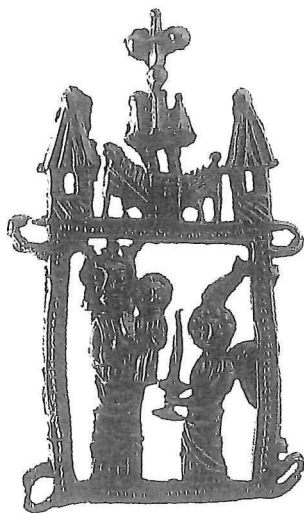
van Beuningen, H.J.E. 1991. Laat middeleeuwse religieuze en pelgrimsinsignes. In: *Devotionalia* 55 (februari 1991), p. 24-25.

van Beuningen, H.J.E. 1991. Laat middeleeuwse religieuze en pelgrimsinsignes. In: *Devotionalia* 57 (juni 1991), p. 100-101.

van Beuningen, H.J.E. en A.M. Koldewey, 1993. *Heilig en Profaan; 1000 Laatmiddeleeuwse Insignes uit de collectie H.J.E. van Beuningen*, Rotterdam Papers 8. Cothen.

Beekman, F. en H.J.E. van Beuningen, 1995. *Het verdrongen Westenschouwen*. Zierikzee: Stichting Westenschouwen Cultureel.

van Beuningen, H.J.E. 1999. Onser liever vrouwen 't Amersfoert en Westenschouwen. In: *Kroniek van het land van de zeemeermin*. Vereniging Stad en Land van Schouwen-Duiveland, p. 5-16.

3. Insigne met afbeelding van Maria met Kind en Engel (1400-1450), waarvan de oorspronkelijke herkomst nog steeds onbekend is; bodemvondst Dordrecht. Collectie H.J.E. van Beuningen, door hem verworven in 1983 (I. 0001).

4. Insigne met afbeelding van Petrus van Luxemburg, Avignon (1425-1475); bodemvondst Dordrecht. Collectie H.J.E. van Beuningen, door hem verworven in 1983 (I. 0003).